

---

---

# TRIOEDD YNYS PRYDAIN

ALLAN O

LYVYR MR. R. VAUGHAN

O'R HENGWRT,

A GYMHEARID GANDDO A'R AMRYW HEN LYVRAU HYN:

<b>L</b> LYVYR John Balmer.	Llyvyr John Balmer a gynnwys	
Llyvyr Robert Vaughan.	ynddo - - -	70
Llyvyr Maredudd Llwyd.	Llyvyr Robert Vaughan -	34
Y llyvyr Cwta <sup>1</sup> .	Y llyvyr Cwta - - -	56
A llyvyr o law John Jones o'r Gelli	Llyvyr Maredudd Llwyd -	56
Lyfdy.	Llyvyr John Jones -	53
Mae'n canlyn y trioedd ym mhob un	Angwhaneg o'r 24 marchog Llys	
o'r llyvrau uchod, fev pa un fydd gyntav	Arthur - - -	8
ail a thrydydd, &c.		

TRI 1.

TRI henw yr ynys hon.

<sup>1</sup> Y Cyntaf cyn ei chyfanneddu y  
gelwit hi Clas Merdin <sup>2</sup>. Wedi ei

chyfanneddu y gelwit hi y vel ynys, ag  
wedy ei gorefcyn O Vryt y dodes arni  
Ynys Bryt, mewn rhai llyfrau fal hyn,  
ag wedy ei gorefcyn o Prydain mab  
Aedd mawr y dodes arni ynys Prydain <sup>3</sup>.

---

---

# TRIOEDD YNYS PRYDAIN

ALLAN O'R LLYVYR COCH O HERGEST.

*Tri dynion a gaufant gampeu Adaf.*

I. TRI dyn a gauas kedernit Adaf. Erculf gadarn ac Ector gadarn. a Sampson gadarn. Kyn gadarnet oedynt yll tri ac Adaf ehun.

---

<sup>1</sup> Y 4 hyn ar femrwn.

<sup>2</sup> Clas Meitin medd llyfr arall R. V.

<sup>3</sup> Gwedi gwladogi o Brydain ab Aedd mawr arni y galwyd hi ynys Prydain; a chyn ei chyfanneddu llawn coedydd, a bleiddiaid, ac eirth, ac eveinc, ac ychain banawg ydoedd.—L.L. IOR. GWILYM.

## TRI II.

TEIR prif rann ynys Prydain.

Lloegr, Cymru ar Alban, sef yw hyt yr Ynys honn o Benrhyn Blathaon ym Mhrydyn hyd ym Mhenbryn Penwaeth yg Hernyw naw cant milldir. ai llet o Griccyll ym Mon hyt yn Soram, pump cant milldir yw hynny.

A hi a gynhelir tan un goron a thair talaith, ag yn Llundain gwisgo y goron, ag ym Mhenryn yn y gogledd un or talaethau, arall yn Aberfraw ar 3dd yughernyw.

## TRI III.

TEIR prif rag ynys y fydd iddi.

Orc, Manaw, ag ynys Weith. a feith rag-ynys a thrugaint ereill y fy iddi, a phedwar prif anghyfedd ar ddeg fydd ynddi.

## TRI IV.

TEIR prif afon ynys Prydain.

Temys, Hafren a Hymyr. a thair prif Aber a deugaint a chant y fydd ynddi: a phedwar porthfa ar ddeg a deugaint, ag wyth ar ugaint a bsif gaerydd. nid amgen, 1 Caer Alclut. 2 C. Efrawc. 3 C. Geint. 4 C. Wyrangon. 5 C. Lundain. 6 C. Lirion. 7 C. Golun. 8 C. Loyw. 9 C. Seri. 10 C. Wynt. 11 C. Went. 12 C. Grant. 13 C. Dawri. 14 C. Lwytcoet. 15 C. Urnach. 16 C. Fuddei. 17 C. Gorgyrn. 18 C. Elen. 19 C. Selemion. 20 C. Gorgorn. 21 C. Mygit. 22 C. Lyfidit. 23 C. Beris. 24 C. Lifon. 25 C. Weir. 26 C. Caradoc. 27 C. Widawtwir. 28 C. Efr.

## TRI V.

TEIR prif borthfa ynys Brydein. Porth ysgewin yngwent. porth wygyt ym Mon a porth wyddno yn y Gogledd.

II. TRI dyn a gauas pryt Adaf. Abfalonn ab Dauyd. A Jafon vab Efon. a Pharis vab Prief. Kyn decked oedynt yll tri ac Adaf ehun.

III. TRI dyn a gauas doethineb Adaf. Cado hen. a Beda. a Sibli ddoeth. Kyn doethynt oedynt yll tri ac Adaf ehun.

IV. TEIR gwragedd a gauas pryt Eua yn trithraean. Diodema gorderch Eneas ysgwydwyn. ac Elen uannawc y wreic y bu distriwedigaeth Tro druy y phen. A Pholixena verch Prief hen vrennbin Tro.

V. PAN aeth llu y Lychlyn. porth a aeth gan Yrp Lluydawc hyd yn Llychlyn. a'r gwr hwnnw a daeth yma yn oes Gadyal ybryr y erchi dygyuor o'r ynys hon. Ac ny doeth gantau namyn ef a Mathutauar y was. ac ys ef a erchai o dec prif gaer ar hugeint yffyd yn yr ynys hon. a deu kymmeint a elei gantau i bob un o nadunt y dyuot gantau o honynt ymeith. Ac ny doei gantaw

1 C. Dawn. Nennius.

2 Rhai llyfrau fydd yn cyfrif isith Gaer angwhaneg. viz. 29 Caer Lyn. 30 C. Ffawydd. 31 Caer Gei. 32 Caer Fyrdin. 33 C. Arfon. 34 C. Eunarawd. 35 C. Faddon. Rhai o honynt fydd wedi eu diwreiddio yn wallus, ereill yn gyfaedd etto.

TRIOEDD YNYS PRYDAIN.

TRI VI.

TEIR Archesgobot ynys Prydein.

Un o Lundain, yr eil o Gaer Efrawg, a drydedd o Gaer Lleon ar wyf. Llyfrau eraill fal hyn Un o gaer Geint, yr ail o Gaer Efrawg, ar drydedd o Fynyw.

Ac nyt oes dylhet y neb ar yr ynys hon namyn y genedl Gymry ei hun, gweddillyon y Bruttannyeit a ddaethant gyt o Gaer Dro.

TRI VII.

TRI lleithic llwyth ynys Prydain.

Arthur ym Penteyrnedd Ynghaerlleon ar Wyf, a Dewi yn pen escub; a Maelgwn Gwynedd yn pen Hencif.

Arthur yn Penteyrnedd Ynghelliwig Ynghernyw, a Betwini<sup>1</sup> yn pen escub, a Charadawc Vreichvras yn pen byacif.

Arthur yn pen teyrnedd yn Penryn Rhionydd yn y gogledd, a Chyndeirn

Garthwys ym pen escub, a Gwerthmwl wledig yn pen hencif.

TRI VIII.

TRI hael ynys Prydein. Rhydderch hael ap Tutwal Tutolut. Mordaf hael mab Servan. A Nudd hael fab Senyllt.

TRI IX.

TRI gwyn Teyrn ynys Prydain; Rhun mab Maelgwn, Ywein mab Urien, a Rhufawn befr mab Deorath a wledig.

TRI X.

TRI deifniawg ynys Prydain; Gwalchmai mab Gwyar; Llecheu mab Arthur, a Rhiwallon wallt Bannhadlen.

TRI XI.

TRI phoft cad ynys Prydein. Dunawt<sup>3</sup> Fur Mab Pabo Post Prydein, Gwallawc mab Llecnawg. A Chynfel yn drwfgyl.

---

yr gaer gyntaf namyn ef ac was. Ac y bu arduftur gan wyr yr ynys hynny ac y rodaffant idaw a hwnnw vu lwyraf llu or a aeth or ynys hon. Ac ef a orescynaud ar gwyr hynny y fford y kerdud. Ac ys ef lle y trigayand y gwyr hynny yn y dny ynys yn ymyl Môr Groec. nyt amgen Clas ac Auena. Ar eil a aeth gan Elen luydawc. a Maxen wledic hyt yn Llydaw. ac ny ddoethant byth yr ynys honn. a'r trydyd a aeth gan Gafwallon ap Beli. a Gwenwynwyn. a Gwanar. veibion Lliav vab Nuyfre. Ac Aryanrot verch Veli eu mam. Ar gwyr hynny o Erch a Heled, panuanhoedynt. ac a aethant gyt a Chafwallawn eu hewythr ar wyf y Kessaryeit or ynys honn. Sef lle y mae y gwyr hynny yg Gwasgwynt. sef riuedi a aeth gan bob un o nadunt un uil ar hugeint. arhei hynny uu tri aryanllu ynys Brydein.

---

<sup>1</sup> Betwini Escop Pennaf Kernyw. R. V.

<sup>2</sup> Dewrarth. Ll. Argraff.

<sup>3</sup> Dunawd fwr ap Pabo Index. But in Brut y Brenhinoedd it is Dunawd Fyrr in Davies's MS. of Bonedd y Saint Dunawt uwry.

## TRYOEDD YNYS PRYDAIN.

## TRI XII.

TRI tharw cad ynys Prydein, Cynfawr Cad Cadwc mab Cynwyd Cynwydyon. Gwendoleu mab Ceidiaw, ag Urien mab Cynfarch.

## TRI XIII.

TRI tharw unben ynys Prydein Elmur mab Cadeir<sup>1</sup>. Cynhafal mab Argat, Afaon mab Taliesin (Tri meib beirdd oeddynt ell tri.)

## TRI XIV.

TRI lleddf unben Y. P. Manawyd-<sup>2</sup> en<sup>2</sup> mab Llyr lledieith, Llywarch hen mab Elidir Lydanwyn, a Gwgawn gwrawn mab Peredur, mab Elifer Gof-gordafawr. ac ys sef achaw<sup>3</sup> y gelwyd hwy lleddf unben, wrth na cheiffynt gyfoeth ac na allai neb ei luddias iddynt.

## TRI XV.

TRI unben Llys Arthur. Goronwy mab Echel Vorddwytwil, a Chadreith

mab Porthfawr gadw, a ffeidwr fflam mab Godo<sup>3</sup>.

## TRI XVI.

TRI unben Deifr a Brynych. Gall mab Dysgyfedawc<sup>4</sup>, a Diffedel mab Dysgyfedawg<sup>5</sup>, a Tri meib beirdd oeddynt ell tri<sup>6</sup>.

## TRI XVII.

TRI Gwacwrudd<sup>7</sup> Beirdd Y. P. Triffardd Bardd Uryen: Dygynnelw bardd Owein a mian<sup>8</sup> Ferdic Bardd Catwallawn mab Catfan.

## TRI XVIII.

TRI ofer feirdd Y. P. Arthur, Catwallawn mab Catfan, a Ryhawt eil Morgant.

## TRI XIX.

TRI chynweiffiat Y. P. Caradawc mab Bran, a Chawrdaf mab Caradawc Freichvras ac Ywein mab Maxen wledig.

---

VI. TRYWYR gwarth a uu yn ynys Brydain. un o nadunt Afaruy vab Llud vab Beli. Ef a dyuynnaud Julius Cefar a guyr Ruvein yr ynys honn yn gyntaf. ac a beris talu teirmil o bunnoed aryant bob bluydyn yn deyrnget or ynys honn y wyr Rufein. o gyfryffed Cafwallawn y ewythr. Ar eil uu Gwrtheyrn Gwrtheneu a rodes tir gyntaf y Saesson yn yr ynys hon. ac a ymdywediaud yn gyntaf ac uynt. ac a beris lladd Custennin Vychan vab Custennin Vendigeit oe vrat a dehol y deu uroder. Emrys Wledic ac Uthur, Fendragon or ynys hon hyd yn Llydaw, a chymryd y goron ar vrenhinaeth o dwyll yn y eidiau ehun. ac yn y diuod Uthur ac Emrys a losgasant Wrtheyrn ygcastell Guerthrynyawn ar lann Gwy yn upfflam y dial eu brawt. Trydyd guathaf vu Vedrawt pan edewis Arthur lywodraeth ynys Prydein ganthaw pan aeth ynteu drwy vor yn erbyn Lles amherawdyr Ruvein a anvonassei

---

<sup>1</sup> Cadegyr.

<sup>2</sup> Meddian.

<sup>3</sup> Ffeidur, Ll. Argraf.

<sup>4</sup> The 3d omitted in the printed edition.

<sup>5</sup> Dyffynod. Ll. Argraf.

<sup>6</sup> Mr. Llwyd Arch. Brit. Lett. A. makes Arovan Bardd Selys ap Cynan to be one of these, p. 254. 3. col.

<sup>7</sup> Gwawdrwy. Ll. Arg. <sup>8</sup> Avanneddig. E. Llwyd. Avan Ferddig. Ll. Argraf.

## TRI XX.

TRI llyngheffawg Y. P. Gercint mab Erbin Gwenwynwyn mab Naf, a March mab Meirchlawn.

## TRI XXI.

TRI gwrdd faglawg, Y. P. Rineri mab Tangwn a Thinwaed Faglawg, a Ffryder mab Dolor Deifr a Bryneich.

## TRI XXII.

TRI eur hualog Y. P. Rhiwallon wallt banhadlen a Rhun mab Maelgwn, a Chatwaladyr Fendigait, a sef y gelwit y gwyr hynny yn hualogyon, wrth na cheffit meirch a berthyncei<sup>1</sup> iddynt rhag eu<sup>2</sup> Meint, namyn dodi hualau eur am y hegwyddled ar bedrenneu eu Meirch tra eu cefneu, a dwy badell eur a dan eu glinieu, ag wrth hynny y gellir padellec y glin.

## TRI XXIII.

TRI Chadfarchawc Y. P. Caradawc Freichfras, Menwaed o Arllechwedd, a Llyr llwyddawc 3.

## TRI XXIV.

TRI Galofydd 4 Y. P. Greidiawl 5, Galofydd mab Enfael Adran, a Dryftan mab Tallwch.

## TRI XXV.

TRI rhuddfoawg Y. P. Arthur, Rhun mab Beli a Morgant mwynfawr

## TRI XXVI.

TRI thaleithiawc cad Y. P. Dryftan mab Tallwch Hueil mab Caw, a Chei mab Cynyr<sup>6</sup> Ceinfarfawg 7, ag un oedd daleithiawc arnaddunt wynteu ell tri, Bedwyr mab Pedrawc oedd hwnnw.

---

gennadeu at Arthur hyd yg Caer Llion y erchi teyrngtet idaw or ynys honn. ac y wyr Ruvein ar y messur y talpuyt y Gatwallawn vab Beli hyt yn oes Gustennin vendigeit teit Arthur. Sef ateb a rodes Arthur y gennadeu yr amherawdyr. nat oet well y dyliei wyr Ruvein deyrngtet y wyr ynys Prydein. noc y dyliei wyr ynys Prydein udunt hwynteu. Canys Brân vab Dyunwal a Chwstennin vab Elen a uuaffynt amherodron yn Ruvein. a deu wr o'r ynys hon oedynt. ac yna y lluydawd Arthur gordetholwyr y gyvoeth drwy vor yn erbyn yr amherawdyr. Ac y kyuaruuant y tu hwnt y vynydd Mynneu. ac ancirif o uadunt o bob parth a las y dyd hwnnw. Ac yn y diwed y kyuaruu Arthur ar amherawdyr. ac Arthur ai lladawd. ac yno y llas goreugwyr Arthur. a phan gibleu Vedraut gwahanu nifer Arthur. y dymchwelawd ynteu yn erbyn Arthur ac y dyunaud Saesson a Ffichteit. ac Yscotteit ac ef y gadw yr ynys honn rac Arthur. A phan gibleu Arthur hynny yd ymchoelawd dracheuyn. ac a dihengis gantaw oe niuer ac y dreis y ar Vedrawt y kaus dyuot y dir yr ynys honn. ac yna y bu weith Camlan y rwgg Arthur a Medrawt. ac y lladawd Arthur Vedrawd. ac y brathwyd Arthur yn anghewaul ac o hynny y bu varw. ac y myun plas yn ynys Afallach y claduyt.

---

<sup>1</sup> A digon uchel iddynt. Ll. Argraf.

<sup>3</sup> Llyuddauc. Ll. Argraf.

<sup>5</sup> Gwgon Gwron. Ll. Argraf.

<sup>2</sup> Hyd au. Ll. Argraf.

<sup>4</sup> Giewtryd. Ll. Argraf.

<sup>6</sup> Cenyr.

<sup>7</sup> Uawchawg. Ll. Argraf.

TRIOEDD YNYS PRYDAIN.

TRI XXVII.

TRI glew<sup>1</sup> Y. P. Grudneu, Henpen ac Aedenaw<sup>2</sup> eu cynneddfau oedd nad eynt o gad namyn ar eu heloreu.

TRI XXVIII.

TRI Thrahawc Y. P. Sawyl ben uchel, Pafcen mab Uryen a Rhun mab Einawn.

TRI XXIX.

TRI Ysgymmydd aereu. Gilbert mab Cadgyffro, Morfran eil Tegit, a Gwgan Cleddyfrudd.

TRI XXX.

TRI gwrddfeichiad Y. P. Drystan mab Tallwch a getwis moch March mab Meirchiawn tra aeth y meichiad y erchi y Efsyllt dyfot y gynnadl ac ef, ag Arthur yn ceiffiaw Un hwch, ac y twyll, ac y treis ac nys cafas. a Phryderi mab Pwyll amwyn a getwis moch Pen daran Dyfet yn Glyn Cuwch yn Emlyn, a Choll mab Collfrewy a getwis Henwen Hwch Dallweir Dal-

ben, a aeth yg gorddodo hyt y Mhenryn Awstin yg Cernyw, ac yna daeth yn y Mor, ag yn Aber Torrogi yg Gwent is Coet i doeth ir tir, a Choll mab Collfrewy ac law yn y gwrych pa ffordd bynnag i cerddai, nac ar for nag ar dir. Ac ym Maes Gwenith yg Gwent i dotwes gwenithen a gwenhynen, ag er hynny y mac goreu lle y Wsnith y lle hwnnw.—Ac oddyna ydd aeth hyt y llonwen ym Penfro ac yno dotwes ar heidden a gwenhynen, ag er hynny y mac goreu lle heid Llonwen<sup>3</sup>. Ac oddyna y cerddes hyt Riw gyferthwch yn Eryri, ac yna dotwes ar geneu bleidd ac ar cyw eryr. ar Eryr a roddes Collfrewy i Frynach Wyddel or Gogledd, ar Bleidd a ddodes i Fenwaed o Arllechwedd, ar rhei hynny fu fleidd Menwaed ag Eryr Brynach. Ac oddyna ydd aeth hyt y maen du yn Llanfair yn Arfon ac yno y ddodwes ar eceuu cath A eceuu hwnnw a fynyws Coll mab Collfrewy y Menai, a honno wedi hynny fu cath Paluc.

*Dechreu y trioed yw y rei hyn.*

VII. TRI goruchel garcharawr ynys Prydein. Llyr llediaith. a Mabon mab Modron. a Geir vab Geiryod. ac un oed oruchelawr no'r tri. Ef a vu deirnos yg garchar Hut adan Lech echymmeint. Sef oed hwnnw Arthur. ac un gwas ac gellygawd o'r tri carchar hynny. nyt amgen Goreu vab Custennin y geuynderw.

*Tri gwynndeyrn ynys Prydein.*

VIII. OWEIN vab Uryen. a Run vab Maelgwn. a Ruvawn Beuyr vab Dorarth Wledic.

<sup>1</sup> Unben. Ll. Argraf. <sup>2</sup> Aedenawc [Meibion. Ll. Argraf. & Caifor Aedenaw] Mab Gleifar or Gogledd a Haiarnwedd ei fam.

<sup>3</sup> Neu Lloivion neu Llonion neu Llonwen.

TRI XXXI.

TRYWYR Hut a Lledrith Y. Prydein. Menyw mab Teirgwact, Biddibic Corr, a Math ap Mathonwy.

TRI XXXII.

TRI prif hut Y. P. Hut Math mab Mathonwy a ddyfgodd y Wdyon mab Dôn, a hut a Uthr Bendragon, a ddyfgodd y Fenyw mab Teirgwact, ar trydydd hut Rudlwm Gawr a ddyfgodd i Coll mab Collfrewi.

TRI XXXIII.

TRI phrif Nedrithiawc a Y. P. Coll mab Collfrewi Menyw mab Teirgwact, a Drych eil Cibddar.

TRI XXXIV.

TRI diwair teulu Y. P. Teulu Catwallawn mab Catfan a fuont feith mlynedd yn Iwerddon gyt ag ef, ag yn hynny o yspeit ni ofynnafant ddim iawm iddaw rac gorfot arnaddunt y adaw. A Theulu Gafran mab Aeddau pan fu y difancoll a aethant yr môr dros eu harglwydd. A Trydydd teulu Gwenddoleu mab Ceidiaw yn Arderydd a gynnalafant y wrwydr pythefnos a mis wedi lladd eu Harglwydd, set oedd rifedi teuluoedd pob un or gwyr hynny un kann wr ar ugaint.

IX. TRI oueruard ynys Prydein, Arthur a Raawt eil Morgant. a Chadwallawn vab Caduann.

X. TRI matkud ynys Prydein. Pen Bendigeit Uran vab Llyr a gudywyt yn y Gwynuryn yn Llundain. ac wyneb ar Freinc. A hyt tra vu yn yr ansawd y dodet yno. ny doei ormes Saeflon byth yr ynys hon. yr eil amatkud. y dreigiau yn ninas Emrys a gudyawd Llud vab Beli. ar trydyd esgryn Gwrtheyyr vendigeit. ymprif pyrth yr ynys honn. A hyt tra vdynt yn y kud hwnnw. ny doei ormes o Saeflon byth ir ynys honn. A llyna y tri amatkud pan datkudywyt. A Gwrtheyrn Gwrtheneu a datkudyawd, esgryn Gwrthefyr Vendigeit yr Serch gwreic. Sef oed honno Rohuen baganes. Ac ef ddatgudyawd y dreigien. ac Arthur a datgudyawd pen Bendigeit Uran or Gwynnvrynn. Kan nyt oed dec gantau kadu yr ynys o gedernit neb. namyn or eidae e hun.

XI. TRI marchlwyth Ynys Prydein. Du y moroed march Elidyr Mwynfawr. a duc Seithnyn a hanner arnaw o benn Llech Elidyr yn y Gogled hyt ym pen Llech Elidyr ym Mon. Sef Seithnyn oedynt. Elidyr Mwynfawr. ac Eurgein verch Vaelgwn y wreic a Gwyn da gyued, a Gwynda Reimat. a Mynach Nannon y gyghorwr a Phetryleu Venestyr y walloyat. ac Aranuasgyl gwas. ac Albeianyn y goc. a noofes ac duyraw ar bedrein y varch. a hwnnw vu hanner y dyn. ar eil Marchlwyth aduc Cornann March meibon Eliffer gosgortuawr, a

1 Sev Myrddin.

2 Gwythelin Gorr. Ll. Argraf.

3 Lledurithiauc.

4 Teirgwactd. Ll. Argraf.

5 Vid. Bede, lib. 1. c. 34. He fought this battle under his father, A. D. 603.

## TRI XXXV.

TRI anniweir deulu Y. P. Teulu Goronwy Pefyr o Benllyn<sup>1</sup> a ommedd-sfant eu harglwydd o erbynicit y gwenwynwaew gan Lew Llaw gyffes<sup>2</sup> yn Llech Oronwy ym blaen Cynfael yn Ardudwy. A theulu Gwrgi a Pheredur a adawsfant eu harglwydd Ynghaer Gren<sup>3</sup> ag a oedd<sup>4</sup> ymladd trannoeth uddynt ag Eda<sup>5</sup> Glinmawr ac yna y

llas ell<sup>6</sup> deu. Ar trydydd teulu Alan Fyrgan a ymchoelasant y wrth eu harglwydd yn lledrat<sup>7</sup> ar y ffordd, ac ollwng ynteu si weision y Gamlan, ac yno y llas.

## TRI XXXVI.

TEIR gofgordd adwy<sup>8</sup> Y. P. Gofgordd Mynyddawc Eiddyn yn Cattraeth, a Gofgordd Melyn mab Cynfel-yn, a gofgordd Drywon mab Nudd yn Rodwyd Arderyt.

duc Gwrgi a Pheredur arnaw. ac nys gordiuedawd neb namyn Dinogat vab Kynan Garwyn yar y Kethin kyflym ac aruidiawt. ac aglot a gauas yr hynny hyd hediw. a Dunawd wr vab Pabo. a Chynvelyn drwicyl y edrych ar vyged-orth llu Guendoleu yn Arderydd. Yr trydyd Marchlwyth a duc Erch march mcibon Grythmwl Wledic. a duc arnaw Achlen. ac Arthanat yn erbyn riu Vaelaur Yg Keredigyawn y dial eu tat.

XII. TEIR llynges gynniweir ynys Prydein. Llynges Llary vab Yryf. a llynges Dignif vab Alan, A llynges folor vab Urnach.

XIII. TEIR gwith balvawt ynys Prydein. Un o nadunt a trewis Matholwech Wydel ar Vranwen Verch Llyr. Ar eil a drewis Guenhwyvach ar Wenhwyuar. ac o achaws hynny bu weith Cad Gamlan wedy hynny. Ar dryded a drewis Golydan Vard ar Gadwaladyr Vendigeit.

XIV. TEIR drut heirva ynys Prydein. Un o nadunt pan doeth Medrawt y lys Arthur yg Kelli wic yg Kernyw. nyt edewis na bwyt na diawt yn y llys nas treulei. a thyuanu Gwenhwyuar heuyt oe chadair Vrenhinyaeth. ac yna y trewis balvawt erni. yr eil drut heirua pan doeth Arthur y lys Medrawt. nyt edewis nac yn y llys nac yn y Cantref na bwyt na diawt.

XV. TEIR neges a gahat o Bowys. Un o nadunt yu kyrchu Myngan o Veigen hyt yn Llanfilin erbyn Anterth drannoeth. y gymryt y kynnedueu gan Gadwallawn Vendigeit. wedy llad Ieuaf a Griffri. Yr eil yu kyrchu Griffri hyd ym bryn Griffri erbyn y bore drannoeth wrth ymchwelyt at Etwin y drydet uu kyrchu Hywel vab Ieuaf hyt yg Keredigyawn. Owein Gwynedd y ymlad a Ieuaf ac a Iago yn yr aerua honno.

*Trioed yw y rei byn.*

XVI. TEIR prif rlein Arthur Gwenhwyfar uerch Guryt Gwent. a Gwenhwyuar Uerch Vab Gredyawl, a Gwenhwyuar uerch Ocurvran gawr.

<sup>1</sup> Bowys. Ll. Argraf.    <sup>2</sup> Llen (q. Llywelyn.) Ll. Argraf.    <sup>3</sup> Gren. Ll. Argraf.  
<sup>4</sup> Chyfnod.    <sup>5</sup> Adda. Ll. Argraf.    <sup>6</sup> A. D. 584. R. V.  
<sup>7</sup> Wrthaw o hyd nos. Ll. Argraf.    <sup>8</sup> Addwyn. q.



TRI XXXVII.

TRYWYR a wnaeth y teir mat gyflafan Y. P. Gall mab Dyfgyfedawc a laddawdd deu ederyn Gwendoleu, a ieu o eur oedd arnynt, a dwy celein or Cymry a yffynt ar eu ciniaw, a dwy ar eu cwynos. Ac Yfcafell mab Dyfgyfedawc a laddawt Edelfflet<sup>1</sup> frenhin Lloegyr. a Diffeddell mab Dyfgyfedawc a laddawt Gwrgi Garwlwyd, a Gwrgi hwnnw a laddei celein beunydd or Cymry, a dwy bob sadwrn, rhag lladd y ful yr un.

TRI XXXVIII.

TAIR anfad gyflafan Y. P. Eidyn mab Einygan a laddawt Aneurin Gwawtrydd medeyrn<sup>2</sup> beirdd. A llawgat trwm bargawt. Eidyn<sup>3</sup> a laddawd Afaon mab Talieffin, a Llofan Llawddino a laddawdd Uryen mab Cynfarch.

TRI XXXIX.

TEIR anfad fwyellawt Y. Pr. Bwyellawt Eidyn ym pen Aneurin, ar fwyellawt<sup>4</sup> ym pen Iago mab Beli, ar fwyellawt ym pen Goliden Fardd<sup>5</sup>.

TRI XL.

TRI chyfor a aeth or ynys hon ac ni ddoeth yr un drachefyn o naddynt. Un aeth gan Yrp Lluyddawc hyt yn Llychlyn a ddoeth yma yn oes Cadyal<sup>6</sup> mab Eryn y erchi cymhorth yr ynys hon. Ag nyt archodd o bob prifgaer namyn cymmceint ag a ddelei gantho iddi; ac ny ddoeth gantaw ir gaer gyntaf namyn ef a Mathutafwr<sup>7</sup> ei was, ac ardufrtu fu gan wyr yr ynys honn rodidi hynny iddaw. A hwnnw eiffoes llwyra lluydd a fu a aeth or ynys honn, ac ni ddoeth drachefyn neb o naddynt nac llinys: sef lle trigwys y gwyr hynny yn

IX. TRI oueruard ynys Prydein, Arthur a Raawt eil Morgant. a Chadwallawn vab Caduann.

X. TRI matkud ynys Prydein. Pen Bendigeit Uran vab Llyr a gudywyt yn y Gwynnuryrn yn Llundain. ac wyneb ar Freinc. A hyt tra vu yn yr anlawd y dodet yno. ny doei ormes Saefson byth yr ynys hon. yr eil amatkud. y dreigiau yn ninas Emrys a gudyawd Llud vab Beli. ar trydyd efgyrn Gwrthefyr vendigeit. ym prif pyrth yr ynys honn. A hyt tra vydynt yn y kud hwnnw. ny doei ormes o Saefson byth ir ynys honn. A llyna y tri anuatkud pan datkudywyt. A Gwrthefyrn Gwrtheneu a datkudyawd efcyrn Gwrthefyr Vendigeit yr Serch gwreic. Sef oed honno Ronuen baganes. Ac ef ddatgudyawd y dreigieu. ac Arthur a datgudyawd pen Bendigeit Uran or Gwynnvrynn. Kan nyt oed dec gantau kadu yr ynys o gedernit neb. namyn or eidau e hun.

<sup>1</sup> Edelfflet ffleoc. E Llwyd.

<sup>2</sup> Mechdeyrn, q.

<sup>3</sup> Neu Llowgat Trwm Bargot neu Lwm bargot Eiddyn.

<sup>4</sup> Fweyllawt.

<sup>5</sup> Golyddan Fardd. Ed. Llwyd.

<sup>6</sup> Ve allai Cadell, mab Gereint, y 43 brenin wedi Brutus, ogych 300 mlwydd cyn Crist.

<sup>7</sup> Mathuta fawr, q.

dwyr ynys yn ymyl Mor Groec. Sef ynt y ddwy ynys Gals ac Afena. Eil cyfor a aeth gan Gafwallawn mab Beli a Gwenwynwyna Gwanar meibion Lliaws mab Nwyfre ac Arianrhodd Merch Beli eu mam, ac o Arllechwedd<sup>1</sup> y hanoedd y gwyr hynny Ac ydd aethant y gyt a Chafwallawn eu hewythr yn ol y Ceffarkeit trwy for, sef lle y maent yn Gwafgwyn. Y trydydd a aeth gan Helen luyddawc a Chynan ei brawt, sef eiryf a aeth ym mhob un or lloedd hynny 61,000, a'r rhei hynny oedd y tri arianllu sef achaws y gelwit felly, wrth fynet eur ag ariant yr ynys ganthynt, ac hethol o oreu i oreu.

## TRI XLI.

TEIR gormedd a ddoeth yr ynys honn ac nyt aeth yr un drachefyn. Cywdawt y Coranyeit a ddoethant yma

yn oes Lludd mab Beli, ac nid aeth yr un o naddynt drachefyn. Eil gormes y Gwyddyl Ffichdi ag nid aeth yr un drachefyn, Trydydd gormes y Saeffon, ac nid aethant drachefyn.

## TRI XLII.

TRI Sanctaidd Linus Y. P Llinus Bran ab Llyr<sup>2</sup>, a llinus Cunedda Wledig, a Llinus Brychan Brychein-iawc.

## TRI XLIII.

TRI gwestai gwynfydedig Y. Pr. Dewi, Padern a Theilaw.

## TRI XLIV.

TRI chorff a wnaeth Duw er Teilaw, un fydd yn Llandaf y Morgannwc, yr eil yn Llan Deilo fawr, y trydydd ymhen Alun yn Dyfet. mal y dyweit yr ystoria<sup>3</sup>.

XI. TRI marchlwyth ynys Prydein. Du y moroed March Elidyr Mwynfawr. a duc Seithnyn a hanner arnaw o benn Llech Elidyr yn y Gogledd hyt ym pen Llech Elidyr ym Mon. Sef Seithnyn oedynt. Elidyr Mwynfawr. ac Eurgein yerch Vaelgwn y wreic a Gwyn da gyned, a Gwynda Reimat. a Mynach Nawnon y gyghorwr. a Phetryleu Venestyr y walloyat. ac Aranuagyl gwas. ac Albeinwyn y goc a noafes ae duylaw ar bedrein y varch. a hwnnw vu hanner y dyn. ar eil Marchlwyth aduc Cornann march meibon Eliffer gofgorduawr, a duc Gwrgi a Pheredur arnaw. ac nys gorduedawd, neb namyn Dinogat vab Kynan Garwyn yar y Kethin kyflym ac aruidiawt. ac aglot a gauas yr hynny hyd hediw. a Dunawd cor vab Pabo. a Chynvelyn drwsfyl y edrych ar vygedorth llu Guendoleu yn Arderydd. Yr trydydd marchlwyth a duc Erch march meibon Grythmwl wledic. a duc arnaw Achlen. ac Arthanat yn erbyn riu Vaelaur yg Keredigyawn y dial eu tat.

XII. TEIR llynges gygniweir ynys Prydein. Llynges Llary vab Yryf. a llynges Diguif vab Alan. A llynges folor vab Urnach.

<sup>1</sup> Erch a Heledd. E. Llwyd.

<sup>2</sup> Joseph o Arimathea, mewn rhai llyfrau; ond yn debyg mai, y mynaich ai dodes yn lle yr enw arall.

<sup>3</sup> Legend.

## TRI XLV.

TRI chudd a thri datcudd<sup>1</sup> Y. Pr. Un o naddynt pen Bendigeit Fran fab Llyr a gladdwyd yn y Gwynfryn yn Llundein, a hyf tra fa yn yr anfwdd honno, ni ddoe ormes ir ynys honn fyth. Eil, efigyrn Gwrthefyr Vendigeit a gladdwyd ym mhrif byrth y ddinas. y drydydd cudd y dreigiau yn ninas Pharan yg creigiau Eryri ar tri chudd hynny anpoyt<sup>2</sup> gwaeth oi datcuddiau. Arthur a ddatguddiodd benn Bendigeit Fran or Gwynfryn yn Llundein. Can ny oedd ofer ganthaw cadw yr ynys o Gadernid neb namyn yreiddaw e hun. Gwrtheyrn Gwrtheneu a ddatguddiodd efigyrn Gwrthefyr fendigeit ei fab o ferch ar Ronwen ei wreig, ag hefyd a ddatguddiodd y dreugiau o' ddinas ffaran, yr hon a elwit wedy hynny dinas Emrys.

## TRI XLVI.

TEIR drut aerfa Y. P. un o naddynt pan ddeuth Medrawt y Gelliwig yng Hernyw, nyt edewis yn yllys na bwyt na diawt nys treulici a thynnu Gwenhwyfar oi rhieingadair. Yr eil pan ddaeth Arthur i lys Medrawt, na bwyt na diawt nys treulici, na dyn na llwdn yn fyw yn y Cantref: ar trydydd aerfa pan ddaeth Aeddan Vradog hyt yn Alclut i lys Rhydderch hael nyt edewis na bwyt na llynn, na llwdn yn fyw.

## TRI XLVII.

TEIR ofergat Y. P. un fu gat Goddeu Sef y gwnaethpwyd o achaws gât ar iwrch fochyll<sup>3</sup> a Chornigill, yr eil fu gwaith Arderydd a wnaethpwyd o achaws nyth yr ehedydd, ar drydydd oedd waethaf Sef oedd honno Camlan, a honno a wnaethpwyd o gyfryffedd

XIII. TEIR gwith balvawt ynys Prydein. Un o nadunt a trewis Matholwch Wydel ar Vranwen Verch Llyr. ar eil a drewis Guenhuyvach ar Wenhwyuar. ac o achaws hynny bu weith Cad Gamlan wedy hynny. ar dryded a drewis Golydân Vard ar Gadwaladyr Vendigeit.

XIV. TEIR drut heirva ynys Prydein. Un o nadunt pan doeth Medrawt y lys Arthur yg Kelli wie yg Kernyw. nyt edewis na bwyt na diawt yn y llys nas treulici. a thynnu Gwenhwyuar heuyt oe chadair Vrenhinyaeth. ac yna y trewis balvawt erni. yr eil drut heirua pan doeth Arthur y lys Medrawt. nyt edewis nac yny llys nac yn y Cantref na bwyt na diawt.

XV. TEIR neges a gahat a Bowys. un o nadunt yu kyrchu Myngan o Veigen hyt yn Llanfilin erbyn anterth drannoeth y gymryt y kynnedueu gan Gadwallawn Vendigeit. wedy llad Ieuf a Griffri. Yr eil yu kyrchu Griffri hyd ym bryn Griffri erbyn y bore drannoeth wrth ymchwelyt at Etwin y drydet uu kyrchu Hywel vab Ieuf hyt yg Keredigyawn. Owein Gwynedd y ymlad a Ieuf ac a Iago yn yr aerfa honno.

<sup>1</sup> Tri Matgudd a thri annfatgudd.

<sup>2</sup> Hanpwyd.

<sup>3</sup> Fochwys.

Gwenhwyfar a Gwenhwyach Sef achaws y gelwit hwynt yn ofergateu wrth eu gwneuthur o achaws mor ddiffwrth a hwnnw.

## TRI XLVIII.

TRI anfad gyngor Y. P. rhoddi i Vlcaffar a gwyr Rhufein le i garneu blaen eu meirch ar y tir ym Pwyth meinlas. yr eil gadel Hors a Hengys a Rhonwen yr ynys honn. ar trydydd rhannu o Arthur y wyr teirgweith a Medrawt yng Camlan.

## TRI XLIX.

TRI hualogion<sup>1</sup> teulu Y. P. Teulu Catwallawn<sup>2</sup> Llawhir addodasant hualcu

eu meirch ar eu traed pob deu o naddynt wrth ymladd a ferrigi wyddel yng Cerrig y Gwyddyl y Mon, a theulu Rhiwallon mab Uryen yn ymladd ar faeson, a Theulu Belyn<sup>3</sup> o Leyn yn ymladd ag Etwyn ym mryn Ceneu<sup>4</sup> yn Rhôs.

## TRI L.

TRI goruchel garcharawr Y. P. Llyr Lledicith yng Carchar Oeurowydd wledig, ar eil Madog mab Medron, ar trydydd Geyr mab Geyrybet<sup>5</sup>. ac un oedd Oruchelach na'r tri, sef oedd hwnnw Arthur a fu deirnos yng Caer Oeth ac annoeth A theirnos y gen Wen Bendragon a theirnos yg carchar kudd

*Triod yw y rei byn.*

XVI. TEIR priffiein Arthur Gwenhwyfar uerch Gwryt Gwent. a Gwenhwyuar uerch vab Gredyawl, a Gwenhwyuar uerch Ocurvrangawr.

XVII. Ae deir karedigwreic oed y rei byn. Indec verch Aruy hir. a Garwen verch Heuinbrên A gwyl uerch Eudaf.

XVIII. TEIR gwrvorwyn ynys Prydain. Un o nadunt Llewei verch Seitwed. a Rore verch Ufber. a Mederei Badelluawr.

XIX. TEIR gogford aduyn ynys Prydain. Gogford Mynydawc yg Kattraeth. a Gogford Drebn Lew yn Rotwyd arderys. ar dryded Gogford Velyn o Leyn erythlyn yn Ros.

XX. TEIR prif hut ynys Prydein. Hut Math mab Mathonwy a dysgawd y Wydyon vab Dôn. a Hut Uthur Bendragon a dysgawd y Venw vab Teirgwaed. ar dryded Hut Rudlwm Gorr a dysgawd y Goll vab Collureuy ynei.

XXI. TRI chynweiffyeit ynys Prydein. Gwydar vab Run vab Beli. ac Owein vab Maxen wledic. a Chaurdaf vab Cradauc. Tri deifnyawc ynys Prydein. Riwallaun Wallt Banhadlen, a Gwall vab Gwyar a Llacheu vab Arthur.

XXII. TRI anuat gyghor ynys Prydein. rodi y Ulkeffar a gwyr Ruvein lle y karneu blaen y eu meirch ar Ytir ym Pwyth Meinlas. ar eil gadel Hors a Heingyft a Ronuen yr ynys honn. ar trydyd rannu o Arthur y wyr deirgweith a Medrawt yg Kamlan.

XXIII. TRI thalcithawc ynys Prydein. Gweir vab Gwystyl a Chei vab Cynyr a Drystan vab Tallwch.

<sup>1</sup> Hualoc. Ll. Argraf.  
<sup>3</sup> Belcu. Ll. Argraf.

<sup>2</sup> Caffwallon. Ll. Argraf.  
<sup>4</sup> Edwin. Ll. Argraf.

<sup>5</sup> Geyryoet.

dan y llech a chymmreint <sup>1</sup> ag un gwas  
ae dillyngwys or tri charchar hynny,  
Sef oedd y gwas Goreu fab Custennin  
y gefnderw.

## TRI LI.

TRI anfat palfawt Y. P. Palfawt  
Matholwch Wyddel, ar Vranwen merch  
Llyr, a phalfawt Arthur ar Fedrawt, a  
phalfawt Gwenhwyfar ar Wenhwy-  
fach <sup>2</sup>.

## TRI LII.

TRI gwyn dorllwyth Y. P. Uryen  
ac Eurddyl plant Cynfarch hen a  
fuant yn un torrlwyth ynghalon  
Nefyn merch Frychan eu Mam. yr  
eil Owein ap Urien a Merwydd <sup>3</sup> ei  
chwaer a fuant yn un torrlwyth yng-

halon Modron merch Afallach. y  
trydydd Gwrgi a Pheredur a Chein-  
drech pen ascell plant Elifer gogordd-  
fawr a fuant ynghalon Eurddyl ferch  
Cynfarch eu mam.

## TRI LIII.

TRI Serchawg Y. P. Cafwallawn  
mab Beli am Flur merch Fugnach  
Gorr, a Thrystan Mab Tallwch am  
Esfyllt gwreig March Meirchiawn ei  
ewythr, a Chynon ab Clydno Eiddun  
am Forwydd ferch Urien.

## TRI LIV.

TRI diweirferch Ynys Pryd. Treul  
difefyl ferch Llynghefawl llawhael,  
Gwenfaddon ferch Tutwal Tutclud, a  
Thegeu Eurfron.

XXIV. TRI ruduoawc ynys Prydein. Run vab Beli. a Llew llaw Gyffes. a  
Morgan Mwynvawr ac un o nadunt oed rudvogach nor tri Arthur oed y enu.  
bluydyn ny doei na gwellt na llyffeu y fford y cerdei Arthur.

XXV. TRI llyngheffur ynys Prydein. Gereint vab Erbin a March vab  
Meirchion. a Gwenwynwyn vab Nav.

XXVI. TRI unben llys Arthur. Gronw uab Echel. a Ffeudur flam uab  
Godo. a Chae dyrleith <sup>4</sup> uab Seidi.

XXVII. TRI tharw unben ynys Prydein. Adaon vab Talieffin. a  
Chynhauel vab Argat ac Elinwy vab Kardegyr.

XXVIII. TRI unben Deifr a Bryneich a thri beird oedynt. a thri meib  
Disgyuyndawt a wnaethant y teir madgyuluan. Diffeidell vab Disgyuyndawt  
a ladawd Gwrgi Garwlwyd. ar gwr hwnnw a ladei gelein beunyð or Kymry  
a duy bob sadwr rac llad un y Sal Ysgafnuell vab Disgyuyndawt a ladawt  
Edelfflet Ffeiffawc Vrenhin Lloegyr. Gwall uab Disgyuyndawt a ladawd deu  
ederyn Gwendoleu y rhei oedynt yn cadw y eur æ aryant. a deu ddynt a yffynt  
beunyð yr eu kinyaw. ar gymmeint arall yn eu kwynos.

XXIX. TRI Gwythur ynys Prydein a wnaethant y teir anuat gyulafan.  
Llouan Llawddiffo a ladawt Uryen vab Kynvarch. Llougat grum uargot  
Eidin a ladawd Avon vab Talyeffin. a Heiden vab Euengat a ladawd Aneurin

<sup>1</sup> Echemeint. Ll. Argraf. <sup>2</sup> Gwenhwy fach. <sup>3</sup> Morfudd. <sup>4</sup> Cadyricith.

## TRI LV.

TEIR diweirwraig Y. P. Ardun<sup>1</sup> gwraig Cadcor<sup>2</sup> ap Colwyn<sup>3</sup>, Eflieu gwraig wydyr drwn<sup>4</sup>, ag Emerchred<sup>5</sup> gwraig Fabon<sup>6</sup> ap Dewen hen<sup>7</sup>.

## TRI LVI.

TEIR anniweirwraig Y. P. Teirferched Culfynawyt Prydein. Effyllt Fyngwen gordder<sup>8</sup> Trystan, a phen arwen gwraig Owein mab Urien, a Bun gwraig Fflamddwyn.

## TRI LVII.

TAIR priflys Arthur, Caer Llion ar wysc Ynghymry, a Chelliwig yg kernyw, a Phenryn rhionedd yn y gogledd.

## TRI LVIII.

TAIR prifwyl yn y teirllys hyn. Fafc, Nadolic a Sulgwyn.

## TRI LIX.

TEIR prif riain Arthur. Gwenhwyfar

merch Gwythyr mab Greidiawl, a Gwenhwyfar Gawryd Ceint, a Gwenhwyfar ferch Ogyrfan gawr.

## TRI LX.

TEIR prif gafiadwraig Arthur, Garwen ferch Henyn A Gwyl ferch Eudawd, ao Indeg ferch Afarwy hir.

## TRI LXI.

TRI Marchawg llys Arthur a gawfiant y greal. Galath vab Lawntelot dy Lak, a Pherodur mab Efrawc Iarll, a Bort mab brenin Bort. Y ddeu gyntaf oeddynt wery o gorph a'r trydydd oedd ddiweir am na wnaethpochawd cnaudoel ond unweith a hynny drwy brofedigaeth yn yr amser yr ennillawdd ef . . . . .<sup>9</sup> o ferch Brangor yr hon a fu Ymerodres yn Confinobl, or honn y doeth y genhedlaeth fwyaf o'r byd, ag o genhedlaeth Joseph o Arimathea y hanoeddyn ell tri, ac o lin Dafydd brophwyd mal y tyfolaetha yforia y Greal.

Gautryd Vechteyrn beird. y gur a rodei gan myw bob sadwrn ynghervyn ennaint yn Talhaecara. ac trewis a bwyell gynaut yn y phen. a honno oed y drydedd wye-llawt. ar eil kynminte i o Aberffraw a drewis Golydan a bwyall yn y ben. Ar drydedd uab Beli a drewis y wr e hun a bwyall yn y benn.

XXX. TRI aervedawc ynys Prydein. Selyf uab Kynan Garwyn. ac Anaon vab Talyessin a Gwallawc uab Lleimawc<sup>10</sup>. Sef achawc y gelwit hwy yn aervedogyon wrth dial eu cam oc eu bed.

XXXI. TRI phost cad ynys Prydein. Dunawt vab Pabo A Chynvelyn drwsfyl. ac Uryen Vab Kynvarch.

XXXII. TRI hael ynys Prydein a Ryderch hael vab Tutual Tutclyt. a Nud hael vab Senyllt a Mordaf hael uab Serwan.

<sup>1</sup> Arddun. Ll. Argraf.    <sup>2</sup> Cadrot. Ll. Argraf.    <sup>3</sup> Gorolwyn. Ll. Argraf.  
<sup>4</sup> Drwn. Ll. Argraf.    <sup>5</sup> Emythryd. Ll. Argraf.  
<sup>6</sup> Ll. Argraf, Mabon ap Dowengan.    <sup>7</sup> Dewyngen. Ll. Argraf.    <sup>8</sup> Gordderch.  
<sup>9</sup> Yr enw ar goll. Ll. P. P.    <sup>10</sup> Llecnawc.

TRI LXII.

TRI anheol llys Arthur, Etheu mab Gwrgon, a Choleddawg mab Gwynn, A Gercint hir mab Gameirnon hen.

TRI LXIII.

TEIR negeſ a gaffad o Howys, un o honynt yw Cyrchu Myngan o Veigan hyt yn Llan Silia erbyn anterth drannoeth y gymryt y cynneddfau y gan Gadwallawn Fendigeit, wedi lladd Ieuaſ a Griffri hyt ym Mryn Griffri erbyn y bore drannoeth wrth ymchwelyt di ar Edwin y 3 . . . . .

TRI LXIV.

TEIR gwrforwyn Y. Pr. un oedd Llewei ferch Seithwedd, a Rore ferch Uiber, a Mederei badellfawr.

TRI LXV.

TRI Arfeddawg ynys Pryd. Selyf mab Cynan Garwyn, ac Aſon mab Talieſſin a Gwallawc mab Lleuſawc. Sef achaws y gelwit hwynt yn Arfedogion wrth ddial eu cam oc oe bed.

TRI LXVI.

TRI phorthor gweith Perllan Fangor, Gwgon gledyfrudd, a Madawc ap Rhun<sup>1</sup>, a Gwiawn ap Cyndrwyn<sup>2</sup>.

TRI LXVII.

TRI ereill o bleit Lloegyſ. Hawyſſil<sup>3</sup> Drahawg, a Gwaettyſ<sup>4</sup> Herwnden<sup>5</sup> a Gwiner<sup>6</sup>.

TRI LXVIII.

TRI eurgelein Y. P. Madoc mab Brwyn A Cheugan<sup>7</sup> Peilliawt, a Ruawn Pefyr ap Gwyddno<sup>8</sup>.

XXXIII. TRI glew ynys Prydein. Gruduei a henbrien ac Aedenawc. ny hdoynt o gat namyn ar eu geloreu. ac yſſef a oedynt y rei hynny tri meib Gleiffar Gogled o Haernwed Vradawc eu mam.

XXXIV. TRI trahawc ynys Prydein. Gwibel drahawc a Sawyl ben uchel a Ruuawn Peuyr drahauc.

XXXV. TRI lledyf unben ynys Prydein. Manauydan uab Llyr, a Llywarch hen, a Gwgon gwron vab Peredur vab Eliffer. ac yſſef achaws y gelwit hwy lledyf unben. wrth na cheiffynt gyuoeth ac nŷ allai neb y ludyas uddunt.

XXXVI. TRI galouyd ynys Prydain. Greidawl galofyd, a Dryſtan vab Tallwch, a Gwgon Gwron.

XXXVII. TRI eſgemyd aereu ynys Prydein Moruran eil Tegit. a Gwgon gledyfrud. a Gilbert Kadgyffro.

XXXVIII. TRI phorthawr gweith Perllan uangor. Gwgon gledyfrud. a Madawc vab Run. a Gwiawn vab Cyndrwyn.

A thri ereill o bleit Lloegyſ Hawyſſyl Drahawc. a Gwaetrym Herwnden. a Guiner.

<sup>1</sup> Y Cynneddfau. Ll. Argraf.    <sup>2</sup> Gwgon Gyndrwyn. Ll. Argraf.  
<sup>3</sup> Haſſyl.    <sup>4</sup> Gwentym.    <sup>5</sup> Herwm.    <sup>6</sup> Gwymor. Ll. Argraf.  
<sup>7</sup> Cyngain.    <sup>8</sup> Aaron ap Gwyddno Befyr. Ll. Argraf.

## TRI LXXIX.

TRI tharw ellyll Y. P. Ellyll Gwidawl A ellyll Llyr meripi, ag ellyll Gythmawl wledig.

## TRI LXX.

TRI gwydd Ellyll Y. P. Ellyll Bannawc, ac Ellyll ednefedawc drythyll ac Ellyll Melen<sup>1</sup>.

## TRI LXXI.

TRI thrwyddedawc ag anfoddawc Llys Arthur. Llywarch hen, Llemenig, a Heledd<sup>2</sup>.

## TRI LXXII.

TAIR Llynges gynweir ynys Prydein llynges Llawr mab Eirif, a llynges Difwg mab Alban, a llynges Doler mab Mwrchath.

## TRI LXXIII.

TEIR gwenriain Y. P. Creirwy merch Ceritwen<sup>3</sup> ac Arianrhod ferch Don, a Gwenn ferch Cywryd ap Crydon.

## TRI LXXIV.

TEIR gohoyw riein Y. P. Angharat ton felen merch Rhydderch hael, ac Anan merch Meic<sup>4</sup> mygotwas, a Phenvyr. ferch Run ryfeddfawr.

## TRI LXXV.

TRI budr Hafren. Catwallawn pan aeth y weith Digoll a llu Cymry ganthaw ac Etwin or parth arall a llu Lloegr ganthaw ac yna y budrawdd Hafren oi blaen tua ai haber: ar eil cyfarws Golydan y gan Einiawn fab Bed Brenhin Cernyw, ar drydedd<sup>5</sup> Calan faerh Idon ap Nery gan Faelgwn.

XXXIX. TRI eur gelein ynys Prydein. Madawc uab Brwyn. a Cheugan Peillyawc. a Ruuawn Peuyr ab Gwydno.

XL. TRI hualhogyon deulu ynys Prydein. Teulu Gatwallawn Lawhir a dodaffant hualeu eu meirch ar draet pob un o nadunt yn ymlad a Serygei Wydel ygkerrig y Gwydyl y Mon. ar eil Teulu Riwallon vab Uryen yn ymlad a facffon, a Theulu Belen o Leyn yn ymladd ag Etwin ym Mryn Etwin yn Ros.

XLI. TRI diweir deulu ynys Prydein. Teulu Katwallawn yn y buant hualogion, a theulu Gauran vab Aedan pan uu y diuankoll. a Theulu Gwendoleu ab Keidyau yn Arderyd. a dalyaffant yr ymlad pythewnos a mis gwedi llad eu harglwyd. Sef oet-eiryf pob un o'r teuluoed un kan wr ar ugeint.

XLII. TRI anniweir deulu ynys Prydein. Teulu Gronw peuyr o Benllyn a ommeddant eu Harglwyd o erbyn y gvenuynuaew y gan lew Llaw Gyffes. a theulu Gwrgi a Pheredur. a adawffant eu Harglwyd yg Caer Greu a Chynoeth ac ymlad udynt drannoeth. ac Eda Glin Gawr ac yn y llas ell deu. ar trydyd teulu ar Lan Ffergan. a ymadawffant ac eu harglwyd yn lledrat y ar y fford yn myned Gamlan. Riuedi pob un o'r teuluoed un can wr ar hugeint.

<sup>1</sup> Melen. Ll. Argraf.  
Ll. Argraf.

<sup>4</sup> Mygotwas Anciriu.

<sup>2</sup> Liwshunic ap Mauon a Heledd ferch Gyndrwyn.  
<sup>3</sup> Caridwen wrach Gwraig Tegit.

<sup>5</sup> Merchlddon mab Ynyr Gwent.



## TRI LXXVI.

TRI brenhin a fuant o feibion eillion, Gwryat vab Gwryan yn y Gogledd, a Chadafael vab Cynfedw yng Gwynedd, a Hyfeidd fab Bleiddig, yn Deheu-barth.

## TRI LXXVII.

TRI Eurgryd Y. P. Caffwallawn mab B-li pan aeth y geisaw Flur<sup>1</sup> byt yn Rhufein, a Manawydan mab Llyr pan fu byt ar Ddyfet A Llew llaw gyffes pan fu ef a Gwdyon yn ceisfaw, benw ac arfeu y gan Riarot y Fam<sup>1</sup>.

## TRI LXXVIII.

TAIR rhiaïn ardderchawg llys Arthur, Dyfyr wallt eureid, Euit Verch IniwI iarlI a Thegau Eurfron.

## TRI LXXIX.

TRI pheth a orchfygodd Loegy. Cynnwys dieithraid, ryddbau Carcharoron, ac anrheg y gwr moel.

## TRI LXXX.

TRI dyfal gyfangân ynys Prydein, un oedd yn ynys Afallach, yr ail yng-haer Garadawc, ar trydyddy Mangor; ymhob un or tri lle hynny yr oedd 2400 o wyr crefyddol ac or rheini 100 cyfnewidiol bob awr or 24 yn y dydd ar nos yn parhau mewn gweddiu a gwafanaeth i Dduw yn ddiranc ddi-orphwys.

## TRI LXXXI.

TEIR prif ormes Mon a fagwyd ynddi, Cath Paluc, yr eil oedd Daronwy, ar trydydd Edwin frenhin Lloegr.

## TRI LXXXII.

TRI marchog aurafodiawc llys Arthur, Gwalchmai mab Gwyar, Drudwas mab Tryphin ac Eliwlod mab Madawc ap Uthur. Gwyr doethion oeddynt, ac mor deg a llaryeidd ac mor hyawdl a hynaws yn eu hymadroddion

XLIII. TRI hualoc eur ynys Prydein. Riwallon Wallt Banhadlen. Run a Maelgwn a Chadwaladyr Vendigeit, ac yffef achaws y gelwit y gwyr hynny yn hualogion wrth na cheffid meirch a berthynai udunt, rac eu meint. namyn dodi hualau eur am eu hegwytledd ar bedreineu eu Meirch dra e kefyn. a dwy badell eur a dan eu glinieu. Ac y wrth hynny gelwir padellec y glin.

XLIV. TRI charw ellyll ynys Prydein. Ellyll Gwidawl. ac Ellyll Llyr Marini. ac Ellyll Gwrthmwl Wledic.

XLV. TRI gwyd Ellyll ynys Prydein. Ellyll Manawc ac Ellyll Edfyuedawe drythyll. ac Ellyll Melen.

XLVI. TRI thrwydedawc llys Arthur. a thri anvodawc Llywarch hên a Llemenic a Heled.

XLVII. TRI diweir ynys Prydein. Ardun wreic Gatcor vab Gorolwyn. ac Encilyan wreic Wydyr drwm ac Emerchret wreic Uabon uab Dewengan.

<sup>1</sup> Fram, mewn rhai llyfrau.

ac i byddei anodd i neb ballu iddynt or negeffeu a geisfyt,

TRI LXXXIII.

TRI brenhinol farchog oedd yn Llys Arthur Nafiens brenhin Denmarc. Medrod mab Llew ap Cynfarch, a Hywel mab Emyr Llydaw. Gwyr mor llarycidd hynaws a theg eu hymadroddion oeddynt ac i byddei anodd gan neb ballu iddynt ar a geisfyt.

TRI LXXXIV.

TRI chyfiawn farchawg oedd yn llys Arthur. Un oedd Blas mab tywyssfog Llychlyn yr eil Cadawc mab Gwynlliw filwr ar trydydd oedd Padrogl paladr ddelt, eu cynneddfeu oedd amddiffynn amddifaidd gweddwon a gwryson rhag trais, cam a gorddwy, Blas trwy gyfraith fyd, Cadawc trwy eglwys, a Phedrogl trwy gyfraith Arfau.

TRI LXXXV.

TRYWYR a ddianchafont o Gamlan, Morfran Mab Tegit, Sanddef bryd Angel, a Glewlwyd gafaelfawr: Mor-

fran rhag ei haccrod canys pawb yn tybyed mai cythreul oedd, ai gochelent Sandde gan ei laned ai decced ni chododd neb law yn ei erbyn gan dybied mai Angel oedd a Glewlwyd rhag ei faint ai gryfed pawb a ffoent rhagddaw.

TRI LXXXVI.

TRI chynghoriad farchog Llys Arthur, Cynan ap Clydno Eiddun, Aron ap Cynfarch, a Llywarch hen ap Elidir Lydanwyn.

N, B. Nefaf yn llyyr Mr. Vychan y canlyn trioedd y meirch, y rhai a aqawaf heibio tan y diweddaf.

TRI LXXXVII.

TEIR gwydd balfawt ynys Prydein, Palfawt Matholwch Wyddel ar Franwen merch Llyr yr eil palfawt a drewis Gwenhwysfach ar Wenhwyfar, ag o achaws honno y bu waith Camlan wedi hynny, ar trydydd a drewis Galyddan Fardd ar Gadwaladr Fendiceit †.

XLVIII. TRI gwaywrud ynys Prydein. Dygynnelw vard Owein. ac Arouan vard feleu uab Kynan. Ac Avanuedic uard Katwallawn vab Katvan.

XLIX. TRI goruchel garcharawr ynys Prydein. Llyr Lletieith a vu gan eu-rosfwyd ygkarchar. ar eil Mabon mab Modron. ai trydyd Gweir uab Gweiryod. ac un oed goruchelach no'r tri a uu deirnos ygkarchar ygkaer Oeth ac Annoeth. ac a vu deirnos ygkarchar gan Wenn Bendragon. ac a vu deirnos ygkarchar Hut y dan lech Echymmeint. ac ysef oed y goruchel garcharawr hwnnw Arthur. ag un gwas ae gollyngawd o'r tri charchar. ac y sef oed y gwas hwnnw Goreu uab Custennin y geuynderw.

*Trioed y meirch yw y rei byn.*

L. TRI rodedicuarch ynys Prydein. Meinlas march Casswallawn vab Beli. a Melyngan Gamre march Llew llaw gyffes, a lluaogor march Karadawc vreichuras.

TRI LXXXVIII.

TRI chyndynniawc Y. P. Eiddilic  
Corr. a Gweir gurhyt fawr, a Drystan.

TRI LXXXIX.

TRI gogyfurdd Llys Arthur. Ryhawt  
eil Morgant, a Dalldaf eil Cunyn Cof,  
a Drystan eil March.

TRI XC.

TRI dyn goreu wrth osp a phellen-  
igion: Gwalchmai fab Gwyar Gadwy  
fab Gereint, a Chadyrieith Sadi.<sup>2</sup>

TRI XCI.

TRYWYR gwarth Yn. Pr. y cyntaf  
o naddunt Afarwy vab Lludd ap Beli  
mawr: ef a ddyfynawdd Iul Cefar a  
gwyr Rhufein yr ynys honn ac a beris  
talu 3,000. o ariant bob blwyddyn yn  
teyrnet o'r ynys hon i wyr Rhufein  
eil fu Gwrtheyrn M. Gwrtheneu, a fryn a Thaliesin benn Beirdd.

roddeis tir gyntaf i'r sacfon yn yr ynys  
honn, ac a ymddyweddiodd gyntaf ac  
wynt, ac a beris lladd Custennin Vyh.  
mab Custennin Fendigeit oe dwyll, a  
dehol ei frodyr Emrys ac Uthur Ben-  
dragon or ynys honn hyt yn Llydaw,  
ac yn y diwedd dychwellsant ac ai  
llosgofant ynteu Ynghastell Gwerthe  
rynniawn ar lann Gwy er dial eu brawd.  
Trydydd gwaethaf oll fu Medrawd ap  
Llew ap Cynfarch pan edewis Arthur  
lywodraeth ynys Prydein ganthaw, a  
chwedi ei fyned ynteu trwy for yn  
erbyn yr ymerawdr tu hwnt y fynydd  
Mynneu lle i llas goreugwyr Arthur  
Pan glybu Medrawd gwahanu nifer  
Arthur.

TRI XCII.

TRI phrif fardd ynys Prydein  
Merddin Emrys, Merddin mab Mor-  
fryn a Thaliesin benn Beirdd.

LI. TRI phrifuarch ynys Prydein. Du hir tywedic march Kynan garwyn.  
ac Awydawe Vreich hir march Kishoret eil Kynan. a Rud broen tuth bleid  
march Gilbert uab Kadgyffro.

LII. TRI anreithvarch ynys Prydein. Karnatlawc march Ywein uab Uryen.  
a thavawt hir march Cadwallawn vab Katvan. a Buchesflom march Gwgawn  
gledyfrud.

LIII. TRI thom edystyr ynys Prydein. Gwineu Guduc hir march Kei. a  
Grei march Edwin. a Llwyd march Alfer mab Maelgwn.

LIV. TRI gorderchuarch ynys Prydein. Fferlas march Dalldaf eil Kynin. a  
gwelugan gohoewgein march Caredic vab gwallawc. A Gurbrith march  
Raawt.

LV. TRI phrifuarch ynys Prydein a dugant y tri marchlwyth. y mac eu  
henweu dracheuyh.

<sup>1</sup> Neu fal hyn, Trywyr goreu yn llys Arthur wrth osp a phellennig.

<sup>2</sup> Mewn lle arall, a chadeiryeth Sadi.

## TRIOEDD Y MEIRCH.

## TRI I.

TRI meirch a ddugynt y tri March-  
lwyth Du moroedd, march Elidir Mwyn-  
fawr a ddug arnaw Seithnyn a hanner  
o Benllech Elidir yn y Gogledd hyt  
ym Mhen llech Elidir y Môn. Sef y  
Seithnyn oeddynt Elidir ag Eurgain ei  
wraig, merch Maelgwn Gwynedd, a  
Gwynda gyoet<sup>1</sup>, a Gwynda Reinyat<sup>2</sup>  
A mynach Nowmon<sup>3</sup> y gynghorwr, a  
phrydelw meneftyr gwallofyad, ac ar-  
iaufagl ei was a Gelbenefin ei gog a  
rofiws ai ddwyllaw ar bedrain y march  
a hwnnw fu hanner y dyn. Yr eil  
Marchlwyth a dduc Cornan<sup>4</sup> march  
meibion Elifer Gofgorddfawr<sup>5</sup>, a ddwg  
Gwrgi a Pheredur arnaw a Dunawt  
uwr<sup>6</sup> a Chynfelyn Druwfeyl y edrych ar  
fygedorth<sup>7</sup> Gwenddoleu yn Arderydd.  
Ar trydydd marchlwyth a ddug<sup>8</sup>  
Gweir a gleis ac Arthanat yn erbyn  
Allt Faelwe<sup>9</sup> yng Heredigaywn yn  
dial eu tat.

## TRI II.

TRI rhoddedig farch ynys Prydein  
Meinlas march Caswallawn ap Beli  
a Melyngan mangre march llew<sup>10</sup>  
llaw gyffes, a Lluagor march Caradawc  
freichfras.

## TRI III.

TRI pbrif eddyftr ynys Prydein;  
Du hir tynnedig march Cynan Garwyn,  
ac Awyddawr<sup>11</sup> breichir march Cyhoret  
çil Cynan<sup>12</sup>. Rhuddfreon Tuthfleidd  
march Gilbert mab<sup>13</sup> Cadgyffro.

## TRI IV.

TRI anrheithfarch Y. P.<sup>14</sup> Carn Af-  
lawg march Ywein mab Uryen, Tafawt  
hir march Catwallon mab Cadfan, a  
Bucheslan march Gwgawn Gleddyf-  
rudd<sup>15</sup>.

## TRI V.

TRI gordderch farch Y. P. Fferlas  
march Dalldaf eil Cunin cof. a Rhudd-  
frych march Rahawt eil Morgant, a  
Gwelwgan goboywgein march Morfran  
eil Tegit.

---

LVI. TRI gwrveichyat ynys Prydein. Pryderi mab Pwyll pen Annwn wrth  
voch Pendarau Dyuet y datmaeth ac yfef y katuei y glyn Cuch yn Emlyn. ac ya  
ef achaws y gelwit hwnnw yn wrveichyat. Kany allei neb na thwyll na threis  
arnau. Ar eil Drystan vab Tallwch wrth voch march fab Meirchyawn. Tra  
aeth y meichyat yn gennat ar Efyllt. Arthur a March. a Chei. a Bedwyr a  
tuant oll petuar ac ny chwiffant cymmeint ac un banw, nac o dreis nac o dwyll  
nac o ledrat y gantau. ar drydyd Coll vab Collvreuy wrth voch Dallwyr Dallben

---

<sup>1</sup> Gywet. Ll. Argraf.<sup>2</sup> Gwyn Dareiniat. Ll. Argraf.<sup>3</sup> Namon, Nawmod. Ll. Argraf. <sup>4</sup> Corman. Ll. Argraf. <sup>5</sup> Olifer. Ll. Argraf.<sup>6</sup> q. Dunawt fyr vid. Tri 11.<sup>7</sup> Rygndorth. Ll. Argraf.<sup>8</sup> Llwyn Gweir Pengleis Rhiw Arthen ac Allt Faelawr yn Ngharedigion.<sup>9</sup> Allt Faelwr.<sup>10</sup> Lles. Ll. Argraf.<sup>11</sup> Trwyddawc. Ll. Argraf.<sup>12</sup> Ruthr reon, ruddfrow, rathr reon, Rudd fron Tuthbleid a ruthrfrom.<sup>13</sup> Tair. Ll. Argraf.<sup>14</sup> Carnafaw Gr. ap Maredudd.<sup>15</sup> Bucheslorn ferri march Gwgon Gleifrudd.

## TRI VI.

TRI gohoew eddyftr Y. P. Llwyd march Alfer mab Maelgwn, a Gwineu gwddwf hir march Cei. a Chethin carn aflawg march Iddon mab Ynyr Gwent.

## TRI VII.

TRI thom eddyftr Y. P. Du march Brwyn Mab Cunadaf ac Arfwl felyn march Pasfen mab Uryen a rhuddlwyd, march Rhydderch hael<sup>1</sup>.

## TRI VIII.

TRI rhedegfarch ynys Prydein y

torrilydan a gloyn deufaroh Collawn mab Berchi, ar Cethin cyflym march Dinogan mab Cynan Garwyn.

## TRI IX.

TRI ymladdfarch ynys Prydein Lluagor march Caradawc Vreichvras, a Melyngan mangre march Llew Llaw gyffes ag awyddawc freichir march Cynhored cil Cynon.

## TRI X.

TRI prif ychen ynys Pryd. Melyn gwanwyn<sup>2</sup> a gvinau ych Gwllwlyd ar ych brych bras o bestrhew<sup>3</sup>.

ygglyn Dallwyr yg Cernyw. ac un or noeh oed dorrawc Henwen oed y henw. a darogan oed yr hanci waeth ynys Prydein or torrllwyth. Ac yna y kynnullawd Arthur llu ynys Prydein ac yd aeth y geiffyaw y diva. Ac yna yd aeth hychen yngordodu. ac ym Penryn Austin yg Kernyw yd aeth yn y mor. ar gwrdueichyat yn y hol. ac ym Maes Gwenith yg Gwent y dotwes ar wenithen a Gwenynen. ac yr hynny hyd heddyw y mae goreu lle gwenith yg Gwent. ac yn Lluoyon ym Penuro y dotwes ar heiden a gwenhithen. ac am hynny i diarhebir o heid Lluyon. ac yn riw gyvnerthwch yn Arvon y dodwes ar geneu Cath a Chyw Eryr. Ac y rhoed yr cryr y Vreat tywyssawc o'r gogledd ac wynt a hanfuant waeth o nadunt. Ac yn Llanueir yn Aruon a dan y maen du y dodwes ar geneu Cath, ac y ar y maen y byryawd. y gwrveichyat yn y mor. a Meibon Paluc y Mon ac Magassant yr drwc udunt. a honno uu gath Paluc. ac a vu un o deir prif ormes Môn a vagwyt yndi. ar eil oed Daronwy. ar drydet Etwia frenhin Lloegr.

LVII. TRI anuyll llys Arthur, a thri chatvarchawc, ac ny mynnafant penteulu arnynt eiryoct. ac y Cant Arthur egllyn.

Sef yu vyn tri Chaduarchawc  
Mened a Lluod llurugawc  
A cholouyn Kymry Karadawc.

<sup>1</sup> Ellemenic. Medd Sion Balmer yn lle'r olaf, ac Ysgwydfrith march Llemenic, mab Mawan. Mr. Vychan ydoedd wedi chwanegu at trioedd y meirch wrth Tri 7 val hyn: Tri thom eddyftr ynys Prydain Gwineu gwddwf hir march Cai, a Grci march Edwin a llwyd march Alfer ap Maelgwn.

<sup>2</sup> Gwaynhwyn.

<sup>3</sup> Bras y benren.

TRI XI.

Chornillo buwch Llawfrodedd farf-

TEIR prif fuwch ynys Pryd. Brech awc<sup>1</sup>.  
 fuwch Faelgwn Gwynedd a thonllwyd Felly terfynes troedd y meirch  
 buwch meibion Olifer Gofgorddfawr a herwydd Sion Balmer.

LVIII. TRI eurgryd ynys Prydein. Cafwallawn vab Beli. pan aeth y geiffyaw Flur hyd yn Rufein. a Manauydan uab Llyr pan uu hyt ar Dyuet. A Llew llaw gyffes pan uu ef a Gwydyawn yn ceiffaw enw ac arveu y gan aranrot y uam.

LIX. TRI brenhin a vuant veibon eillon. Gwryat vab Gwryan yn y Gogled. a Chadauael vab Kynuedw yg Gwyned. a Hyfeid vab Bleidic yn Deheubarth.

LX. TRI budr Hafren Katwallawn pan aeth y weith Digoll. a llu Kymru gantaw. ac Etwin o'r parth arall. a llu Lloegyr gantaw. ac yna y butrawd Havren oe blaen hyt y Haber. Ar eil kyuarws Golydan y Gan Einyawn vab Bled brenhin Kernyw. ar drydet calain uerch Idon vab Ner y gan Vaelgwn.

<sup>1</sup> Farchawc.